

DEN KATOLSKE KIRKE OG KATOLISISMEN

ved Johannes Wember

Utgitt av Det Apostoliske Prefektur, Nord-Norge - Tromsø

Forord.

I bladet "Nytt Liv" er de grunnleggende tanker for den katolske kirke og katolisismen blitt behandlet i en artikkelserie under tittelen "Om katolisismens vesen". Meningen med artiklene var å gi en kortfattet oversikt over det fundamentet både den katolske kirke og dens troslære er bygget på. For å etterkomme et fra flere hold ytret ønske utkommer artikkelserien nå i form av en brosjyre under tittelen "Den katolske kirke og katolisismen". Brosjyren er i det vesentlige det samme som artikkelserien; det er bare foretatt noen få forandringer for å gjøre framstillingen klarere. Det står helt klart for meg at stoffet hverken er behandlet altomfattende eller uttømmende. Når jeg allikevel bestemte meg til å utgi artikkelserien i form av en brosjyre, så er det fordi jeg tror at det vesentligste av stoffet er blitt behandlet, så at alle som er interessert i å lære å kjenne de tanker som ligger til grunn for den katolske kirke og katolisismen, kan få en oversikt i konsentrert form.

Den ledende tanke ved bearbeidelsen av stoffet hvor en del både katolsk og protestantisk faglitteratur er blitt benyttet - var å tjene sannheten ved å gi en kort og prinsipiell utgreiing for de ofte omdiskuterte, men også altfor ofte mindre godt eller direkte misforståtte grunntanker som er herskende i den katolske kirke og i katolisismen.

Tromsø, 2. februar 1949.

Johannes Wember,
Apostolisk prefekt.

INNHOLD:

Forord

1. Innledning
2. Katolisisme og den katolske kirke
3. Den religionshistoriske betraktning
4. Jesu Kristi kirke. Kirkebegrep
5. Peters lederstilling i kirken
6. Peters etterfølgere. Kirkens grunnform
7. Autoritetstro. Ufeilbarhet
8. Bibelen. Overleveringen
9. Rettferdigjørelsen
10. Fortjeneste. Gode gjerninger
11. Avslutning

1. Innledning.

Den som har kjennskap til vår tids åndsstrømninger vet at det er tvilen som preger åndslivet på ikke så få områder. Man rører ved de siste fundamentet av alt det som er til, og om og om igjen blir det gjort forsøk på å legge et nytt fundament.

Vi har erfart at løsningene som ble gitt ofte var mangelfulle, men tidens kritiske sans slår seg ikke til ro med mangelfulle løsninger, den vil trenge fram til en endelig og allmenngyldig løsning.

Vi kjenner også til den gjennomgripende motsetning mellom den positiv-kristelige og den såkalte moderne verdensanskuelse. Det moderne menneskes verdensanskuelse er i stor grad preget av en misforstått selvfølelse, som er spiret fram av tanken om en helt uavhengig personlighet og en absolutt personlig frihet. Det er meget godt og riktig i tanken om menneskets personlighet og dets frihet, men når en går for langt ved å gjøre selve mennesket til åndslivets høyeste autoritet, til kilden for sannheten og den moralske ordens siste norm, så kommer man på tvers av den kristelige verdensanskuelse. Den anerkjenner det overnaturlige som en realitet, og i dens terminologi heter den siste overnaturlige realitet "Gud" som alt det som er til er avhengig av. Gud har gitt menneskene forstandens og viljens kostelige gaver. Dette faktum at Gud har gitt disse gaver innebærer forpliktelsen å bruke dem, men man må alltid være klar over at det består en relasjon mellom den som er giver og den som er mottaker, altså en relasjon mellom Gud og mennesket. Gaven må brukes etter giverens mening og vilje.

Et bilde skal gjøre dette mere klart: Gud har trukket opp en ramme innenfor hvilken forstand og vilje skal brukes. Denne ramme er ikke laget vilkårlig, og den setter derfor ikke vilkårlige grenser for den bruken som mennesket skal gjøre av forstand og vilje. Når det ber er blitt sagt at Gud har trukket opp denne rammen, så vil det si at grensene bestemmes av Guds vesen. Alt det vi sier om Guds vesen er en menneskelig måte å uttrykke seg på. Vi kan aldri komme til bunns i Guds vesen. Når vi sier at Gud er selve sannheten, selve rettferdigheten, selve godheten, selve kjærligheten, så må alt det som disse egenskaper gir uttrykk for legges til grunn og respekteres ved bruken av forstand og vilje.

Likewise lite som Gud trekker grensene vilkårlig, likeså lite kan menneskene bruke sine evner (Guds gaver) på en vilkårlig måte.

Disse tanker er blitt stillet foran en utgreiing om katolisismens vesen, for også her gjelder det å være klar over at all menneskelig tenkning er underkastet en evig lov som har sine dypeste røtter i det evige, i Gud. Det gjelder også her - til tross for all aktelse for personligheten og personlighetens rettigheter - at ikke selve personligheten, men Gud og hans vilje, eller om en vil hans vesen er det høyeste. Når en dyrker personligheten for sterkt, fører det til en overdreven individualisme og subjektivism, mens den menneskelige personlighet, hele dens tankegang og handlemåte i størst mulig utstrekning må "dirigeres" av det objektive, og det objektive i denne sammenheng betyr Gud, Guds vesen eller om en vil Guds vilje. Menneskets tankegang og handlemåte vil alltid mere eller mindre bære et subjektivt preg, og det er godt og vel. Vi liker ikke ensformigheten og sjablongiseringen, men ved all mangfoldighet må enheten og enigheten ikke gå tapt. Individet vil komme disse goder (enheten og enigheten) dess nærmere jo mer det nærmer seg eller jo mer dets subjektive preg stemmer overens med objektiviteten, og det er her Gud.

2. Katolisisme og den katolske kirke.

Spørsmålet om katolisismens vesen er ikke bare et spørsmål om katolisismens egenart, ikke bare et spørsmål om hva som utgjør dens forskjell fra andre kristelige religionssamfunn, men det er også spørsmålet om de krefter som er de herskende i katolisismen. Spørsmålet kunne også formuleres slik: Hvilket er det grunnbegrep og hva er den vesensform som er herskende i det store religionssamfunn av fire hundre millioner mennesker som vi kaller "den katolske kirke"?

Uttrykkene "katolisisme" og "den katolske kirke" er her brukt om hverandre, men begrepene "katolisisme" og "den katolske kirke" dekker ikke hverandre. "Katolsk kirke" er begrepsmessig sett det primære, brukt for den kirke som Kristus har stiftet, som han har betrodd sin lære og sine nådemidler. "Katolisisme" er den formen som den katolske kirke til enhver tid viser seg i. "Den katolske kirke" blir her oppfattet liksom den kjernen som Kristus har lagt ned i den store gave han har skjenket menneskene. Katolisismen er en utforming av denne guddommelige gave. Det er klart at denne utformingen ikke kan skje vilkårlig, men alltid må gå ut fra og ha sitt fundament i det som Kristus har nedlagt i kjernen. Ta f.eks. en trossetning som kirken fastslår. Innholdet av en slik trossetning er av Kristus lagt i "kjernen" og hører som sådan med til de trossannheter som Kristus har brakt for alle mennesker og som han har betrodd sin kirke. Hvis nå kirken fastslår at et bestemt innhold av denne trossannhet er en trossetning (dogme), så føyer kirken ikke en ny lære eller en ny trosgjenstand til det som Kristus har nedlagt i kjernen, men den presiserer bare at dette bestemte, konkrete trosinnhold hører med til den lære som Kristus har gitt oss, og det får da karakter av en trossetning. En slik trossetning er altså en utfoldelse av "kjernens" innhold, en utfoldelse av det som hører med til kirken eller kirkens lære slik som Kristus har grunnlagt den. Den ytre form for denne læren (trossetningens ordlyd) er nå etter at kirken har opphøyet den til trossetning - om en skal si det slik - noe nytt, og dermed er katolisismen blitt rikere, d.v.s. kirkens lære er blitt ytterligere utformet, men denne utformingen består ikke i at selve trosinnholdet har fått noe nytt eller er blitt forandret. Det nye er bare at noe som helt fra kirkens grunnlegging av har hørt med til den lære som Kristus har betrodd sin kirke nå har fått form av en konkret formulert trossetning.

3. Den religionshistoriske betraktning.

Den religionshistoriske betraktning utenfor den katolske kirke sier av og til at katolisismen er en sammenblanding av en hel del motsetninger, og at den derfor ikke kan betraktes som en organisk utfoldelse av de rene evangeliske (det som står i evangeliene), urkristelige livsspire som Kristus selv har plantet. Den katolske kirke klandrer ikke den religionshistoriske betraktning så lenge den holder seg innenfor de grenser som er trukket av den historiske utvikling, den sier til og med at katolisismen - altså den ytre formen som den katolske kirke viser seg i - ikke i ethvert henseende kan likestilles med urkristendommen, likeså lite som det store sennepstre kan likestilles med sennepsfrøet. Det ville jo bety mekanisering og sjablongisering, men kirken er en levende organisme som etter sin natur må utfolde seg organisk. Katolisismen - altså kirkens ytre

form - viser seg i dag rikere og mer mangfoldig i dogmer, kultus, liturgi, den formale rett o.s.v. enn det var tilfelle for - la oss si 1000 år siden, og enda rikere og mer mangfoldig enn det var tilfelle i de første kristne tider, og den vil vise seg i enda rikere og mer mangfoldig skikkelse om 1000 år. (Hvilket kirkesamfunn - som til og med er betydelig yngre enn den katolske kirke - har ikke fått en lignende utfoldelse? Det finnes kirkesamfunn hvor til- og med troslærens innhold er blitt forandret, noe som aldri har vært tilfelle i den katolske kirke.) Grunnen til katolisismens organiske vekst og utfoldelse er at kirken er en levende organisme, og hvor det er liv må det også være vekst og utfoldelse, men frukten av denne organiske vekst og utfoldelse som viser katolisismen i en alltid rikere skikkelse kan aldri være vesensforskjellig fra det som av Kristus er nedlagt i selve kjernen, eller om en vil: i frøkorner. Selv om sennepskornet utvikler seg til et stort tre slik at "himmelens fugler kan bo i det", så er sennepsfrøets vesen ikke forandret, men det har tvert imot utviklet seg organisk. Hvis denne utviklingen til et stort tre ikke hadde skjedd, så måtte det sies om frøet at det ikke hadde oppfylt sin oppgave. Kristus sammenligner kirken bade med sennepskornet og det store treet som spirer fram av det. Kristi kirke og Kristi lære, d.v.s. kjernen eller frøkorner som Kristus har gitt oss, ville ikke være levende hvis frøkorner fra året 30 ikke ville ha slått røtter og ikke ha vokset til et stort tre. Det skal en gang til fastslås at denne katolisismens utfoldelse og vekst ikke er en forandring, men en naturlig følge av kirkens vesen: den må vokse, den må utfolde seg fordi den som levende organisme er underkastet de vekstens lover som Kristus har gitt den.

Av denne grunn og ut fra denne overbevisning betrakter den katolske kirke alle rent religionshistoriske betraktninger av og resonnementer om kirkens og katolisismens vesen for utilstrekkelige. Disse berører bare overflaten, de ser bare den ytre skikkelse, men trenger ikke fram til det som utgjør katolisismens vesen. At en slik betraktningmåte altfor lett fører til den bedømmelse at katolisismen er en sammensetning av dogmer, bud, helgendyrkelse, "tilbedelse" av jomfru Maria, kanskje også maktbegjær, har vi mange bevis for. En slik betraktning er nemlig altfor mekanisk og systematisk. Man ser delene, mens det åndelige band som binder delene sammen ikke blir lagt merke til. Religionshistorikere som går fram på denne måten gir en beskrivende framstilling ved å telle opp de forskjellige stoff som en levende celle eller en levende organisme består av, men de berører ikke selve cellens eller organismens vesen eller liv. Og denne beskrivende, oppstykkende framstilling, og ofte bare deler av den, danner så for mange det sviktende fundament til å bedømme katolisismens vesen. Det må jo medgis at en beskrivelse og enda mindre fragmentariske iakttagelser på overflaten ikke på langt nær er en forklaring og sikkert ikke en uttømmende forklaring. Derfor tvinger den rent beskrivende religionshistoriske forskning naturnødvendig fram en vesensforskning, i vart tilfelle en forskning av katolisismens vesen.

Den ikke-katolske religionshistoriker F. Heiler fører klage over den utilstrekkelige forståelse som den ikke-katolske, teologi har for katolisismens vesen idet han sier: "Den protestantiske polemikk ser alminnelig bare visse ytre vegger av den katolske dom, med dens sprekker og dem forvitrede murverk, mens de vidunderlige kunstverk i dens indre er skjult for den. Katolisismens mest vitale og reneste former er til i dag forblitt så godt som ukjent for den protestantiske symbolikk; både den totalbetraktning og betraktningen innenfra er den hindret i." Hvis den protestantiske teologi (etter Heiler) ikke er nådd fram til forståelsen av katolisismen, kan en ikke undres over at de som ikke er teologer har vanskelig for å forstå katolisismens vesen. Det henger sammen med den menneskelige natur at misforståelse og mangel på kjennskap til en bestemt ting har lett for å føre til fordommer, ja, til og med til antipati. Den protestantiske kirke- og dogmehistoriker Adolf Harnack sier om dette: "De elever som går ut av gymnaset kjenner mange ting om kirkehistorien, men som oftest - som jeg selv ofte har overbevist meg om - uten sammenheng, og det blir derfor meningsløst. Noen av elevene kjenner til og med de gnostiske systemer og mange detaljer som er verdiløse for dem. Men de kjenner absolutt ikke den katolske kirke, historiens største religiøs-politiske skapning, og de har manglende, svevende og ofte direkte vanvittige forestillinger om den. Hvordan den katolske kirkes største institusjoner er blitt til, og hvilken betydning, disse har for kirkens liv, hvor lett det er å fortolke dem galt, og hvorfor de fungerer så sikkert og inntrykksfullt, alt dette er etter de erfaringer jeg har gjort bortsett fra sjeldne unntakelser terra incognita (= ukjent land)".

Det skal her forsøkes å føre inn i dette for mange ukjente eller mindre kjente land. Tittelen i artikkelserien "Om katolisismens vesen" antydnet at det ikke er meningen å behandle emnet i hele dets bredde og dybde. Det skal her bare kommes inn på det som synes å være av særlig betydning.

Måtte han som er "veien, sannheten og livet" veilede oss og la oss få oppleve sitt ord: "Sannheten skal frigjøre dere" (Joh. 8, 32).

4. Jesu Kristi kirke. Kirkebegrep.

Hos Matteus (20, 10) leser vi: "En er deres lærer: Kristus".

Dette skriftsted settes i spissen for å peke på at Jesus Kristus, Guds enbårne sønn, har brakt oss den kristne åpenbaring, og at Jesu vilje er det avgjørende for oss mennesker. Om vi kan forstå Kristi lære og vilje fullt ut eller ikke, om den er tiltalende for oss eller ikke, kan ikke forandre noe ved den kjensgjerning at Kristi lære og vilje er en realitet som må respekteres av oss. Selvfølgelig skal vi gjøre alt for å sette oss inn både i Kristi lære og vilje, men her gjelder det som ble sagt i innledningen, nemlig at den menneskelige tanke og handlemåte i størst mulig utstrekning må "dirigeres" av det objektive, som her er Kristi lære og vilje. Når vi setter oss inn i Kristi lære og vilje, må det altså skje på den mest objektive måte, og innholdet av Kristi lære og vilje som er uforanderlig på grunn av Guds uforanderlighet, må ikke forandres ved at vi prøver å "assimilere" det vare tanker. Denne faren består unektelig på grunn av vår menneskelige natur. (Vi skal senere komme inn på at Jesus Kristus har sørget for at hans åpenbaring og lære blir uforsket).

Den nye sannhet som Kristus hadde brakt og det nye trossamfunn som Kristus hadde innstiftet trådte inn i historien på første pinsedag. Følger nå av det at kirken bare må forklares som en følge av pinseunderet eller som en skapning av apostlenes og de første kristnes tro på Kristus eller går kirken tilbake på en positiv og umiddelbar innstiftelse av selve den historiske Kristus? - På samme måte som det som Jesu disipler opplevet på første pinsedag ville være rotløst hvis ikke disiplene ved et forberedende personlig samvær med Kristus hadde trodd på ham som den evige Guds sønn, på samme måte ville også en kirkes påstand om å være Kristi kirke være rotløs og henge i luften hvis den bare kunne påberope seg rent overnaturlige erfaringer og ikke kunne peke på et fast og sikkert historisk fundament. Her forutsetter de overnaturlige erfaringer kjensgjerninger som historisk kan kontrolleres. Der kan ikke kreves tro og anerkjennelse for overnaturlige erfaringer som savner naturlige bevis, fordi disse overnaturlige erfaringer i sa tilfelle ikke kan kontrolleres. Med dette skal det ikke være sagt at alt som er overnaturlig må kunne kontrolleres i den forstand at det blir forståelig for oss, men selve faktumet må kunne kontrolleres. Derfor er det viktig å sla fast at kirken ikke er blitt til ved den tro som for apostlene og Jesu andre tilhengere ble bekreftet på første pinsedag, men at den har sine røtter i Kristi vilje og innstiftelse og at dette kan historisk kontrolleres.

Kristus kan bare ha stiftet én kirke, for han kan bare ha brakt én åpenbaring. Han er jo selv Guds åpenbaring for oss. Det ville være blasfemi å si at Kristus som er sannheten, veien og livet skulle ha innstiftet to eller flere kirker eller religionsamfunn og gitt dem en lære som står i diametral motsetning. Likeledes krever den menneskelige forstand følgende slutning: to eller flere kirker eller trossamfunn hvis lære går inn for innbyrdes diametrale motsetninger kan ikke alle sammen lære Kristi lære. Hvis det blant disse lærdommer som står i diametral motsetning finnes en som er riktig, så kan bare den være Kristi lære. Det skal også nevnes at en subjektivt kan være overbevist om at det han påstår er objektivt riktig uten at den objektive sannhet er på hans side. Hvis denne subjektive overbevisning virkelig er en ærlig overbevisning, så må en respektere denne innstillingen, men derved blir den subjektive innstilling og overbevisning ikke objektiv riktig, og det er jo vår plikt å gjøre det som står i vår makt for at vår subjektive overbevisning skal stemme overens med objektiviteten. Det må pekes på at den objektiviteten det her er tale om er Guds objektivitet, eller med andre ord at den bunner i Guds sannhet eller i sannheten som er Gud. Forklaringen at de

forskjellige religionssamfunn er grener av den sanne kirke som Kristus har innstiftet holder ikke stand for Guds sannhet og heller ikke for logikken hvis det viser seg at disse religionssamfunn lærer noe som står i innbyrdes motsetning. Det er nok sant, og logikken har ingen ting å innvende mot det, at Kristus kunne ha gitt sin kirke en slik organisasjon at den besto av forskjellige grener og at hver av grenene hadde fått den særlige nådegave å se dypere på hvert sitt område, men så snart det viser seg at de forskjellige greners lære står i diametral motsetning til hverandre, er det utelukket at alle disse forskjellige lærdommer og påstander kan være fra Gud.

Har nå Kristus innstiftet en kirke? Etter at Jesus hadde begynt sitt offentlige virke, samlet han disipler om seg, og blant disse valgte han ut tolv til apostler. Evangeliet taler på 19 forskjellige steder om "de tolv", og allerede Jesus selv kalte disse for apostler. Dette går tydelig fram av Lukas 6, 13: "Og da det var blitt dag, kalte Han sine disipler fram og valgte ut mellom dem tolv som Han kalte apostler." Disse selv var sterkt overbevist om den grunnleggende betydning som deres utvelgelse hadde etter Jesu vilje, for straks etter Jesu himmelfart betrakter de det som sin oppgave gjennom valg å sørge for at deres kollegium ble fulltallig etter at judas hadde begått selvmord, og de valgte Mattias.

Kristus har bygget sin kirke på apostlene, og den kalles derfor "apostolisk". I Efeserbrevet (2, 20) heter det "bygget opp på apostlenes og profetenes grunnvoll med Kristus selv som hjørnesteinen." Betegnelsen "apostolisk" som den katolske kirke bruker om seg selv, er mer enn en betegnelse, den er vesentlig for kirken og kan ikke tas fra kirken så sant den skal være Jesu Kristi kirke. "Apostolisk" betegner her den ytre og indre sammenheng med de tolv apostler. Fordi Kristus har bygget sin kirke på apostlene, må den være "apostolisk" i den forstand som ordets begrepsmessige innhold her er tatt i, og derfor kan bare den kirke som har den kontinuerlige ytre og indre sammenheng med apostlene være Kristi kirke. Denne ytre og indre sammenheng kalles for apostolisk suksessjon (etterfølgelse). Den er ikke bare en historisk etterfølgelse, ikke bare en uavbrutt rekke fra apostlene til biskopene - som er apostlenes etterfølgere - helt opp til vår tid, men den omfatter eller inneslutter hele apostlenes læte-, hyrde- og presteembete i den form og under den felles ledelse som Kristus har fastlagt for alle tider.

5. Peters lederstilling i kirken.

Hos Matteus (16, 18) leser vi "Du er Peter, og på dette fjell vil jeg bygge min kirke". Allerede ved valget av apostelen Mattias er det en som opptrer med en selvsikker holdning. Det er Simon, sønn av Jonas, som av Kristus har fått tilnavnet Peter. Han sørger for at valget blir foretatt, og han leder også valget. På pinsefesten er det igjen Peter som taler med flammende ord. (Ap. gj. 2, 14 og fg.) I templet (3, 12 og fg.) og foran det - høye rad (4, 8 og fg. 5, 29 og fg.) er det igjen den samme Peter som fører ordet for de tolv. Det er han som ved å oppta høvedsmannen Kornelius avgjør at også hedningene uten videre kan opptas i kirken. Og hans avgjørelse blir anerkjent (11, 4 og fg.). Hans ledende stilling var ikke bare anerkjent i de første kristne menigheter, men også i det hellenistiske misjonsområde hvor Paulus forvalter det apostoliske embete (Gal. 2,7 og fg.). Paulus reiser etter sitt treårige opphold i Arabia og Damaskus til Jerusalem for å komme i personlig kontakt med Peter, og han ble hos ham i 15 dager (Gal. 1, 18). Og selv der hvor Paulus ikke har det samme syn angående den praktiske handlemåte som Peter, er han allikevel overbevist om at Peters eksempel også er avgjørende for kirken i Antiokia. Det bilde som Paulus gir oss er at apostlene leder kirken under Peters øverste ledelse. Dette er den herskende grunnformen i urkirken. Og her har vi et grunnelement for katolisismen eller om en vil for den katolske kirke som hører uatskillelig sammen med det katolske kirkebegrep: Peter er den ledende i apostlenes krets. Hvis det skulle vise seg at denne påstanden er menneskelig konstruksjon, og at den ordningen ikke er bestemt av Kristus, så faller hele den katolske kirkes oppfatning og argumentasjon sammen, men også det omvendte er tilfelle.

Hvordan kan en nå forklare Peters framrakende stilling i urkirken? - Det er blitt sagt at grunnen for det var at Peter var det første vitne til Jesu oppstandelse, men det kan ikke være tilfelle, for Peter var ikke det første

vitne, og om han hadde vært det, sa måtte de andre apostler tillegge hans ord en særlig betydning, og for det måtte de ha en grunn. Og dette måtte i tilfelle være en grunn som eksisterte før Peter vitnet om Kristi oppstandelse. - Hvorfor gir Kristus forresten ordre om å meddele Peter at han var oppstanden?

Evangelisten Matteus beretter om en hendelse som både kaster lys over hele situasjonen og forklarer også Peters stilling i urkirken. Beretningen (16, 13-20) er kjent: "Men da Jesus var kommet til landet ved Cesarea Filippi, spurte Han sine disipler og sa: Hvem sier menneskene at menneskesønnen er? Men de sa: Noen sier at han er Johannes døperen, andre Elias, andre Jeremias eller en av profetene." Jesus sier til dem: "Men dere, hvem sier dere at jeg er?" Da svarte Simon Peter og sa: "Du er Kristus, den levende Guds Sønn." Men Jesus svarte og sa til ham: "Salig er du, Simon, sønn av Jonas; for kjøtt og blod har ikke åpenbart deg det, men min Fader som er i himmelen. Og jeg sier deg: Du er Peter, og på dette fjell vil jeg bygge min kirke, og helvetes porter skal ikke vinne over den. Og jeg vil gi deg nøklene til himmelriket, og hva du så binder på jorden, så skal det også være bundet i himmelen, og hva du enn løser på jorden, så skal det være løst i himmelen."

Om den stillingen og oppgaven som Jesus hadde tiltenkt Peter leser vi hos Lukas (22, 31-32): "Men Herren sa: Simon, Simon, se, Satan krever å få sikte dere som hvete; men jeg ba for deg at din tro ikke skulle svikte; og når du en gang omvender deg da styrk dine brødre." Skriftstedet taler for seg selv, men det må også ses i sammenheng med det som Jesus sa til Peter ved, Cesarea Filippi. Teksten gjør det klart at Kristus har tiltenkt Peter lederstillingen. Det som Kristus hadde sagt ved Cesarea Filippi, er en forjettelse (Kristus korn alltid med forjettelser når det gjaldt noe som hadde særlig betydning, f. eks. nattverden). Denne forjettelse far sin oppfyllelse etter Jesu oppstandelse: "Da de nå hadde holdt måltid, sier Jesus til Simon Peter: "Simon, sønn av Johannes, elsker du meg mer enn disse?" Han sier til ham: "Ja, Herre, Du vet jeg elsker Deg." Han sier til ham: "Røkt mine lam." Han sier atter til ham: "Simon, sønn av Johannes, elsker du meg?" Han sier: "Ja, Herre, Du vet jeg elsker Deg." Han sier til ham: "Røkt mine lam." Han sier tredje gang til ham: "Simon, sønn av Johannes, elsker du meg?" Peter ble bedrøvet fordi Han tredje gang sa til ham: "Elsker du meg?" Og han sa til ham: "Herre, du vet alt, Du vet at jeg elsker Deg." Han sier til ham: "Røkt mine får." (Joh. 21, 15-17.) Hermed har Kristus avgjort hvilken stilling Peter skulle ha i Kristi kirke, og når en ser dette skriftsted i sammenheng med det som beretter om det som foregikk ved Cesarea Filippi, skulle saken være helt klar, for der sier Kristus uttrykkelig at Peter skal få himmelrikets nøkler. Peter har altså det avgjørende ord i kirken. Den samme tanke uttrykker Jesus en gang til ved å tale om "å binde og å løse".

6. Peters etterfølgere. Kirkens grunnform.

Gjelder det som Kristus har sagt om lederstillingen i kirken bare for Peter eller også for Peters etterfølgere? Av Jesu ord framgår det at den kirke han har stiftet skal bestå til verdens ende: "Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende" (Matt. 28, 20). Og når verdens ende kommer, vil Kristi kirke få sin fortsettelse i evigheten. Kristus visste godt at mennesket Peter måtte dø. Men han visste også at hans kirke ville bestå også etter Peters død. Etter at han hadde fastlagt grunnformen for den, måtte også denne grunnformen bli bestående. Om grunnformen. for sin kirke hadde Kristus sagt: "Du er Peter og på denne klippe vil jeg bygge min kirke, og helvetes porter skal ikke vinne over den. Og jeg vil gi deg nøklene til himmelriket, og hva du så binder... og hva du enn løser...". Jesu egne ord gjør det klart at det som han har sagt om lederstillingen i kirken ikke bare kan gjelde Peter personlig, men den stillingen, det embetet som han inntar i kirken, med andre ord: det gjelder for Peters etterfølgere "inntil verdens ende". Kristi kirke måtte fortsatt hvile på fjellet d.v.s. på det embete som Kristus har innstiftet for sin kirke og som Peter var den første innehaver av.

Selvfølgelig kunne Kristus ha ordnet det anderledes, og det kan være at vi mennesker finner det rart, ja, til og med uforståelig at Kristus har truffet en slik ordning. Men det vi mennesker synes eller ikke synes, eller om vi mennesker kan forstå eller ikke forstå hva Kristus har gjort, kan ikke ha den ringeste innflytelse på Kristi anordning og kan helt sikkert ikke forandre den. Det avgjørende spørsmål er også her om Kristus er Gud

eller ikke. Det standpunkt som et menneske tar til dette spørsmål, avgjør også det standpunkt en tar til det som Kristus har anordnet.

Både nasjoner og kirkesamfunn gir seg sine forfatninger eller grunnlover som omfatter de grunnleggende regler for deres organisasjon og styre. En forfatning i den forstand kjenner vi ikke for den katolske kirkes vedkommende. Den forfatningen som den katolske kirke har er blitt gitt den av Jesus Kristus selv. Forfatningens grunnleggende artikkel er det sted hos Matteus 16, 17-19 som er blitt sitert ovenfor.

Etter Jesu Kristi vilje og anordning er Guds rike på jorden, kirken, ikke bare et overnaturlig nådesamfunn, men også et organisert, selvstendig samfunn og må som sådant også ha sin forfatning. Og denne har Kristus selv gitt sin kirke. Den er derfor guddommelig og kan ikke forandres av menneskene. Vel har kirkens forfatning utfoldet seg i tidens løp, for kirken er en levende og besjelet organisme. Kristus selv har sammenlignet den med sennepskomet som vokser til et stort tre så himmelens fugler kan bo i det. Denne utformingen skjedde under den Hellige Ånds bistand og ledelse. Kristus sendte jo sin Kirke den Hellige And, men ved denne utformingen ble den vesentlige uforanderlighet ikke berørt.

De ord som Matteus har skrevet ned, har nå stått i hans evangelium i nesten 1900 år og er et vitnesbyrd for alle slekter om at Peter er kirkens første øverste leder, kirkens første pave. Dette bibelens sted står der som en veldig granitt, og det er umulig fjerne den. Visstnok er det blitt påstått at Matteus ikke hadde skrevet stedet, at det var smuglet inn i hans evangelium, kanskje omkring midten av det annet århundre. Det kan jo være nokså bekvemt å sette strek over et skriftsted som en ikke synes om eller som ikke passer en. Og hvis man gjør det oftere, så blir evangeliets innhold mindre og mindre, jo det kunne gå så langt at det ikke blir mer tilbake enn bokens perm. Men hva ble det da med objektiviteten og sannheten? Og hva er å si til skriftstedet hos Matteus om Peter som fjell som Kristus ville bygge sin kirke på? Skriftstedet står i alle gamle håndskrifter og er kjent både i Øster- og Vesterland. Vitenskapen måtte derfor fastslå at skriftstedet var ekte. Ektheten blir i dag også anerkjent av dem som ikke tar den konsekvensen at Peter var kirkens øverste leder, og at Peters etterfølgere innehar den samme myndighet og stilling som Peter.

En har også hevdet at Kristi ord til Peter ikke hadde noe med Peters person å gjøre. Det som Jesus Kristus skal ha siktet til, skal være Peters tro som han hadde gitt uttrykk for ved sin bekjennelse: "Du er Kristus, den levende Guds sønn." Det skulle ha vært denne tro Jesus tenkte på da han henvendte seg til apostelen og sa til ham: "Du er Peter, og på dette fjell vil jeg bygge min kirke ... ". Det som Jesus ville gi uttrykk for, skulle ha vært: "Du har en urokkelig tro, og en slik tro som du nå har vist, kan jeg bygge min kirke på." - Kristus kan ikke ha ment det slik, ellers ville - ja burde - han ha sagt det klart og umisforståelig. Det gjaldt jo en uhyre viktig sak. En kan ikke fri seg for inntrykket at det øves vold mot Kristi ord når det påstås at Kristus talte om troen da han henvendte seg til Peter personlig: Du er Peter, og på dette fjell vil jeg bygge min kirke." (Peter betyr fjell. Og hvorfor gir Kristus apostelen Simon dette navn?!) Nei, det er ikke Peters tro, men Peters person og embete som er det fjellet Kristus bygger sin kirke på. Kristi ord kan ikke bety noe annet enn: Peter er øverste leder for Kristi kirke; den kirke som står på Peter, har Jesu Kristi ord for at den skal vare inntil verdens ende.

Konklusjonen som den katolske kirke tar av det vi hittil har hørt er: Kristi kirke kan bare være der hvor den grunnformen finnes som Kristus har bestemt for sin kirke. Bare den kirke kan være Kristi kirke som står i uavbrutt sammenheng med apostlene og apostlenes leder Peter. For katolikkene står troen på Jesus Kristus og troskapen mot Jesu Kristi kirke og fellesskapet med Peter i en indre vesenssammenheng.

7. Autoritetstro. Ufeilbarhet.

Det er blitt sagt at den katolske tro er autoritetstro, og dette er riktig, for den religion som Jesus Kristus har brakt oss, er en overnaturlig åpenbaringsreligion. Det kommer bare an på at en forstår begrepets innhold riktig.

Fordi det her dreier seg om troen som er åpenbart for oss, vil vi først tegne et lite bilde av den åndsstrømning som gjør seg gjeldende i vår såkalte moderne tid med dens såkalte opplyste mennesker. En hører ikke så sjelden påstanden, om at åpenbaringen strider i mot menneskets personlighet, mot dets frihet og fornuft og er drepende for dets initiativ. Åpenbaringen skal påtvinge mennesket en fremmed overbevisning og hindre mennesket i å danne seg en egen verdens- og livsanskuelse. - Den suverene selvstendighet er selvfølgelig personlighetens ideal, men en må ikke glemme at mennesket ikke er den absolutte personlighet, men en personlighet som er avhengig av det absolutte eller den absolutte = Gud. Det vil derfor ikke svare til menneskenes vesen å kreve at mennesket skal nå fram til det absolutte ideal som gjelder for den absolutte personlighet, den suverene selvstendighet. Og er det ikke et faktum at vi mennesker på grunn av vår begrensethet på mange områder er nødt til å støtte oss til noe som vi har fra annen eller tredje hand? Og er det ikke tilfelle at mange som har forkastet religionens autoritet derved ikke er blitt frie og uavhengige mennesker, men at de bare har stillet seg under en annen autoritet, om det nå er en avis, et tidsskrift, et selskap, et parti osv.? Det det her gjelder er om mennesket vil godta det som Gud har sagt eller ikke. Det er klart at det som Gud har sagt, må være sant helt uavhengig av om vi mennesker kan fatte eller innse det eller vil godta det eller ikke.

Som sagt går en katolikk med på at den katolske tro er autoritetstro, d.v.s. en katolikk godtar eller gir sin tilslutning til trossetningene ikke i første rekke fordi disse trossetningene er evidente for ham, men fordi Gud har åpenbart dem (se kap. 4: selve åpenbaringsens faktum må kunne kontrolleres) og fordi kirken lærer dem som guddommelig åpenbaring. Det er mange som tar anstøt av den siste setning. En sier: den katolske kirke opptrer som en ufeilbarlig autoritet og fordrer ubetinget troslydighet. Det er dette som vekker anstøt, og dette må forklares nærmere.

Ikke alt som kirken sier eller lærer gjør krav på ufeilbarhet, men det er sant at kirken kjenner dette begrep og krever tro for de ting som er blitt avgjort med ufeilbar sikkerhet. Det sier seg selv at ufeilbarheten ikke bunner i det menneskelige, men i det guddommelige element i kirken. Det menneskelige element i kirken er skrøpelig som alt annet som er menneskelig. Kirken påstår aldeles ikke at alle dens bestemmelser og avgjørelser bærer fullkommenhetens preg. Den er seg klar over spenningen som kan oppstå mellom det menneskelige og det guddommelige, og den vet at den kan føre til misgrep og feil. De som leder kirken, er seg bevisst sin begrensethet og ydmykt anerkjenner de med Paulus: "Det som er svakt i verden, har Gud utkåret for å gjøre skam på den sterke så ikke noe kjød skal rose seg for Ham" (1 Kor. 2, 27, 28).

Etter katolsk lære foreligger en ufeilbar avgjørelse hvis kirken gjennom sitt ordinære eller ekstraordinære læreembete fastslår at en bestemt lære vedrørende troen eller moralen hører med til den av Gud - gitte åpenbaring som derfor må godtas av alle kirkens medlemmer. Det ordinære læreembete gir seg utslag i at en bestemt lære blir forkynt som guddommelig åpenbaring av alle kirkens biskoper. Det ekstraordinære læreembete er enten et alminnelig kirkemøte (konsil) under pavens ledelse, eller paven når han som kirkens øverste lærer for hele kirken forkynner en trossetning. En slik avgjørelse kalles "ex cathedra" = fra pavens lærestol.

Ufeilbarheten i denne forstand er et postulat av den kristelige åpenbaringsreligion. Hvis fortolkningen av Guds åpenbaring skulle være overlatt til det enkelte menneskes avgjørelse, så ville subjektivismen - som i dag står i høy kurs selv om vi oppdager tegn som tyder på at mange - bevisst eller ubevisst - vil komme seg bort fra den - få innpass i kirken (også på trosinnholdets område), og dette ville bety oppgivelsen av det objektive. Det kan jo være noe besnærende i tanken at hvert menneske selv må avgjøre om og i hvilken utstrekning han vil eller kan godta Guds åpenbaring, og det er til syvende og sist også individet som må

avgjøre det, men den subjektive avgjørelsen kan ikke ha noen innflytelse på selve åpenbaringsinnhold. Innholdet av åpenbaringen må tas helt objektivt slik som Gud har gitt det.

Vi har sagt at ufeilbarheten i den forstand som den er blitt forklart her, er et postulat, en forutsetning for den kristelige åpenbaringsreligion. Av det som er blitt sagt om individets fortolkning av åpenbaringen, framgår at den subjektive fortolkning er en umulighet. På samme tid kan det ikke være mulig at kirkens øverste instans kan lære villfarelser i trossaker, for da ville den guddommelige åpenbaring bli forfalsket og det ville bety at "helvetes porter hadde vunnet over kirken", noe som etter Kristi ord ikke kan bli tilfelle (Det henvises til det som ble sagt om Peters stilling i Kristi kirke). Men denne tankegang - så konsekvent den enn er - er menneskelig resonnement. Det det her kommer an på og som er det avgjørende er hva Kristus sier til det.

Evangeliene beviser at Kristus faktisk har gitt sin kirke ufeilbarhetens gave. Kristi ord at han ville sende sin kirke. sannhetens ånd (Joh. 16, 13) og at han vil være med den alle dager inntil verdens ende (Mtt. 28, 20) må fortolkes slik. Kristus sier også uttrykkelig til Peter (Luk. 22, 31 og følg.) at han (Kristus) har bedt for Peter at hans tro ikke svikter og at Peter skulle styrke sine brødre. Jesu ord til Peter at alt det som Peter skulle binde eller løse på jorden, også skulle være bundet eller løst i himmelen stadfester også kirkens ufeilbarhet, for når Gud anerkjenner det som kirken bestemmer på jorden, så kan det som blir bundet eller løst av kirken bare være i overensstemmelse med sannheten; ellers kunne Gud umulig gå med på det. Forholdet kan ikke være det at kirken bestemmer noe, og at Gud må rette seg etter det, men dette skriftsted får bare en fornuftig fortolkning hvis en sier at Gud sørger for at kirken ikke kan ta feil hvis den avgjør noe angående åpenbaringsinnhold slik at den erklærer at det hører med til den av Gud gitte åpenbaring. Hermed er vi kommet til en meget viktig forklaring. Det er altså ikke paven eller kirken som står inn for en trossannhet, men Gud selv. En katolikk tillegger altså ikke et menneske allvitenskap eller personlig ufeilbarhet, men han tror på den Hellige And som sørger for at den religiøse, overnaturlige åpenbaringsinnhold blir forkynt uforfalsket. En katolikk underkaster seg dermed Gud når han underkaster seg kirkens læreembete.

Som før sagt er det kirkelige læreembetets ufeilbarhet begrenset til det som vedrører troen og moralen; og det kirkelige læreembete er ved sin forkynnelse bundet til bibelen og overleveringen eller tradisjonen. Både bibelen og tradisjonen er de troskilder som kirkens læreembete benytter seg av. Hvis det oppstår uklarhet eller hvis det av en annen grunn skal avgjøres en bestemt troslære, så er ikke kirkens læreembete, ikke paven den avgjørende øverste instans, men Kristus og apostlene. Deres lære må utforskes. Det som da av det kirkelige læreembete - som handler som Guds redskap - blir forkynt som trossetning, er ufeilbart sant fordi Gud selv sørger ved sin veiledning for at kirkens læreembete ikke kan ta feil vedrørende troens innhold som blir forkynt som trossetning.

8. Bibelen. Overleveringen.

Det skal også sies noe om de to troskilder som kirkens læreembete er henvist til og øser av.

Bibelen eller den hellige skrift er Guds skrevne ord til menneskene i den forstand at bibelen er skrevet under den Hellige Ånds inspirasjon (lat. inspirare = innånde, inngi), d.v.s. den er skrevet av menn som den Hellige And har ført til å skrive og hva de skulle skrive. Uttrykket "inspirert" finnes allerede i selve bibelen, f. eks. 2. Tim. 3, 16: "Hvert skrift som er inspirert (innåndet) av Gud, er nyttig til lærdom ... "Den hellige skrift er Guds og menneskenes verk, d.v.s. Gud som er hovedårsaken til den hellige skrift, benytter mennesker som "instrument" til å skrive. Herved tar Gud ikke bort menneskenes individuelle særpreg, som vi da også finner i bibelens forskjellige skrifter. Alle bibelens tanker og fakta er inspirert, men vi må være klar over hva bibelen vil lære oss og hva den ikke vil lære oss. Den vil lære religiøs sannhet og ikke f. eks. naturvitenskap.

Den annen troskilde er tradisjonen (overlevering, arvelære). Som troskilde er den eldre enn bibelen. Den eldste av det nye testaments hellige skrifter, den hellige Paulus' brev til tessalonikerne, stammer omtrent fra

året 51 e. Kristus. Til denne tid hadde Paulus og andre apostler allerede utført et stort misjonsarbeide og preket Jesu "glade budskap" = evangeliet. Det eldste evangelium - Matteus - er skrevet i tiden mellom året 61 og 63. Tradisjonen er ved siden av bibelen en selvstendig troskilde. Ved tradisjon (her menes den dogmatiske tradisjon som formidler Guds åpenbaring) forstår vi de åpenbarte sannheter som apostlene har mottatt av Jesus Kristus eller umiddelbart av den Hellige Ånd og forkynt, men ikke skrevet ned, selv om de senere skulle være (blitt opptegnet. Tradisjonen er altså avsluttet med apostlenes død. Kirken kan derfor på ingen måte gjøre Guds åpenbaring rikere eller utvide den; kirken som er veiledet av den Hellige Ånd, kan bare sørge for en mere fullstendig forståelse av den guddommelige åpenbaring. Selve bibelen vitner om tradisjonen. Jesu gjentatte oppdrag til disiplene om å forkynde evangeliet går ut på det muntlige og aldri uttrykkelig på det skrevne ord. (Tradisjonen kalles også Guds "muntlige ord" til menneskene i motsetning til Guds skrevne ord = bibelen). Hos Markus heter det: "Gå ut og forkynn evangeliet for all skapningen" (16, 15). Evangeliet det er Guds glade budskap, og det finnes ikke et eneste sted i bibelen som sier eller bare antyder at bibelen inneholder hele evangeliet eller at bibelen er den eneste troskilde. Et annet skriftsted hvor Jesus gir oppdrag til å forkynde (ikke å skrive) evangeliet er Matteus 28, 19 og 20: "Gå derfor bort og lær alle folk ... og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere ... " Apostlene har da også forstått sitt oppdrag slik at de var "tjenere av ordet" (Ap. gj. 6,6). Og Paulus sier at "troen kommer av at en hører, men at en hører, av Kristi ord" (Rom. 10, 17). Alle apostler har derfor også preket evangeliet, høre et fåtall av dem har skrevet. I sitt annet brev til Timoteus (2, 2) sier apostelen Paulus at hans disippel Timoteus skal gi videre til andre Pauli muntlige ord sa de kan lære andre: "Det som du har hørt av meg i mange vitners nærvær, gi det over til pålitelige menn som er dyktige til å lære andre også." Og Paulus likestiller tradisjonen (den muntlige overlevering) med bibelen (den skriftlige overlevering) idet han skriver til tessalonikerne (2 Tess. 2, 15) : "Brødre, stå fast og hold fast ved de overleveringer som dere har lært av oss, enten det nå er ved var tale eller ved brev av oss." Vulgata har her "traditiones" som må oversettes med overleveringer. Den greske tekst har "paradoseis, som også heter overleveringer (av paradosis = overgivelse, nedarving, overlevering). Men selv om en vil unngå ordet overleveringer og oversetter med "lærdommer", sa forandres det derved ikke noe ved det faktum at Paulus skjeler mellom og likestiller tale og brev, det muntlige og det skriftlige ord.

Til kirkens ufeilbare autoritet på den ene side svarer plikten til å tro på den andre side. Hvis en forstår dette ved autoritetstro, sa skulle det neppe være mulig å betegne den for ufornuftig. Det er til og med blitt sagt at autoritetstroen var ensbetydende med å gi avkall på sin egen overbevisning og sin samvittighet. En som resonnerer slik, kan bare gå ut fra den forutsetning at kirken er en ren menneskelig institusjon. Hvis dette var tilfelle, så skulle det absolutt være forkastelig om en ville underkaste sin egen fornuft under en menneskelig institusjons autoritet, for menneskene kan ta feil og - enten med eller uten vilje - villedes, slik at det oppstar motsetning mellom autoritet og sannhet, men ved den katolske kirkes autoritetstro handler det seg om Guds autoritet, og det skulle si seg selv at et menneske må underkaste seg den evige guddommelige sannhet. En katolikk underkaster seg ikke blindt, han bruker sin forstand og hans resonnement er følgende -. jeg kan aldri underkaste meg en annens autoritet når denne krever noe av min forstand som er ufornuftig, men jeg må underkaste meg Guds autoritet fordi jeg vet at Gud er selve sannheten som hverken kan ta feil eller lyve. Også alt som. Gud har åpenbart må være sant fordi det er Gud som har åpenbart det. - Underkastelsen under Guds autoritet går sa langt at en godtar alt som Gud har åpenbart selv om åpenbaringens innhold ikke er evident for en. Denne måten å resonnerer på er en konsekvent følge av vårt gudsbegrep.

Hvis kirken eller paven ville si at menneskene skulle underkaste seg deres ledelse fordi de hadde store eller de beste kunnskaper og den beste innsikt, eller fordi det jo var mest praktisk og hensiktsmessig å ha en ledende autoritet i spissen for en så stor organisasjon som den katolske kirke er, sa ville de nok fa høre at de var mennesker som anmasset seg en ledelse og til og med noe sa uhørt at de vil kunne fastslå ufeilbare lærdommer. Og - hvis det kunne skje at mennesker underkaster seg en slik autoritet som hvilte på et menneskelig fundament, da ville denne kirken være en sammenslutning av mennesker som selv har skapt seg en organisasjon for å dyrke sin religion. Men kirken påberoper seg ikke menneskelig kunnskap og autoritet, den påberoper seg ikke det mest hensiktsmessige som skal ligge i at kirken har en ledende autoritet. Kirken

formidler etter Jesu vilje og anordning det guddommelige budskap som Kristus har brakt til jorden. ("Den som hører dere, hører meg, den som forakter dere, forakter meg" - Luk. 10, 16).

Det skal også være sagt at ingen katolikk betrakter paven som en størrelse for seg selv, men alltid i forbindelse med Jesu Kristi kirke. Ingen betrakter paven som en personlighet i som er utstyrt med karismatiske eller overjordiske fullmakter i likhet med f. eks. Moses og Elias. For en katolikk er paven etter Jesu anordning det reelle prinsipp som gir kirkens synlige organisme full enhet.

9. Rettfærdiggjørelsen.

Fordi rettfærdiggjørelsen er det viktigste for hvert eneste menneske, og læren om rettfærdiggjørelsen er en av de viktigste i hele den kristne dogmatikk, skal den også behandles her.

[Rettfærdiggjørelse og rettfærdighet har her en annen betydning enn å være eller å handle rettfærdig ved f.eks. å gi hver sitt. Rettfærdiggjørelse er her det som Gud ved sin nåde bevirker i sjelen, og rettfærdighet er her uttrykk for den tilstand som Gud ved rettfærdiggjørelsen har satt sjelen i.]

Ved den aktuelle rettfærdiggjørelse blir mennesket av Gud satt i nådens stand. Den habituelle rettfærdighet består i at mennesket ved Guds nåde er i besittelse av den helliggjørende nåde eller i nådens stand. Sjelen eier da det overnaturlige liv som er deltagelse i den guddommelige natur.

Dette overnaturlige liv er menneskesjelens nye og egentlige liv, det er den realitet at sjelen er blitt slik opphøyet at den tar del i det guddommelige liv; og dette nye liv er innbegrepet av vår frelse som Jesus Kristus, den eneste mellommann mellom Gud og menneskene, har brakt oss ved sin frelsesgjerning. Guds nådes verk er sjelens rettfærdiggjørelse i aktiv forstand; i passiv forstand er rettfærdiggjørelsen oppnåelsen av denne sjelstilstand fra menneskets side.

Selve rettfærdiggjørelsens begrep bygger på læren om Adams ursynd, da han overtrådte Guds bud og syndet ved stolthet og ulydighet, og på læren om arvesynden. Ved arvesynden forstås ikke selve syndens gjerning, altså ikke en personlig synd, men syndstilstanden. Adam mistet helligheten og rettfærdigheten for alle mennesker. Adams synd ble fulgt av en viljeretning som går mot Guds vilje; det er tilbøyeligheten til det onde. Dette var etter ursynden Adams og er som følge av arvesynden alle menneskers sjels- og sinnstilstand. Arvesyndens vesen består i at mennesket mangler den helliggjørende nåde og er - som følge av denne mangelen - tilbøyelig til det onde. Og denne tilbøyelighet fører til at mennesket begår synder, som da er personlige synder, synder som en begår selv og derfor må stå til ansvar for. Både arvesynden og de personlige synder kan tas bort bare for Jesu Kristi sonings og fortjenesters skyld. Og mennesket kan da bare fortsette med å bevare sjelens rettfærdighet eller den rettfærdiggjørelse som Gud har skjenket, når det ved kraft av Guds nåde sier sitt nei til synden.

Arvesynden har enda en del andre følger; både åndens og legemets naturlige gaver og de særlige gaver Gud hadde gitt det første menneske, ble forstyrret, men dette er ikke det samme som en fullstendig tilintetgjørelse av alle gaver Gud hadde utstyrt det første menneske med; her skal det særlig fremheves at mennesket fikk beholde forstand og fri vilje - visstnok i svekket stand. Den menneskelige natur er ved arvesynden ikke tilintetgjort, men dog såret.

Det som er blitt sagt hittil, viser at menneskene trengte til en forløsning, hvis de da skulle kunne være Guds levende barn og arvinger til himmelen. Og dette er Guds vilje: "For dette er Guds vilje, deres helliggjørelse" (1 Tess. 4, 3).

Det er blitt sagt at rettfærdiggjørelsen skjer ved troen alene. Det skal medgis at de som gikk inn for denne læren, ved den ville gi Gud, og Gud alene, æren for menneskenes rettfærdiggjørelse. Også etter katolsk lære

er det bare Gud som bevirker og kan bevirke menneskenes rettferdiggjørelse. Det som det kommer an på er den måten rettferdiggjørelsen skjer på og hva som blir bevirket ved sjelens rettferdiggjørelse.

Det som ligger til grunn for tankegangen "rettferdiggjørelse ved troen alene" er at mennesket som følge av arvesynden skal være helt og holdent fordervet, den menneskelige vilje skal være helt ufri i det som er rettet på Gud og ute av stand til å handle godt, og hver formentlig god gjerning skal i og for seg selv betraktet være synd. Søm følge av arvesynden skal mennesket være så fordervet at selv den rettferdiggjørelsen som Gud, for Jesu Kristi sonings skyld, virker i menneskets sjel, ikke tar bort selve synden; den blir hvilende på sjelen, men tildekket slik at Gud ikke mer tilregner den mennesket. Det er i og for seg ikke nytt, overnaturlig liv som etter denne læren ved rettferdiggjørelsen blir gitt sjelen; den fortsetter å være en med synden belesset sjel som visstnok fra Guds side ved rettferdiggjørelsen blir erklært rettferdiggjort. Denne rettferdiggjørelse skal videre være sikker, lik, og umistelig. Psykologisk la det følgelide til grunn: Det ble ikke nok skjelnet mellom synd og fristelse til synd. Fristelsen ble allerede tatt eller følt som synd. Det var sikkert et utslag av sart samvittighet og av ærlig, oppriktig vilje ikke å synde. Men på grunn av likestillingen mellom synd og fristelse til synd ble det subjektive inntrykk vekket at en begikk synder uavlatelig og var ute av stand til å unngå dem. (Riktig er at vi ikke kan unngå synden uten Guds nåde). Det skal her ikke undersøkes om dette psykologiske grunnlag eller læren om menneskets fordervelse som følge av arvesynden og umuligheten for å gjøre noe godt var det primære, sa innbydende det enn kunne være både psykologisk og psykofysisk sett. Men forståelig er det at en som sterkt føler den menneskelige onde tilbøyelighet til synd og enten betrakter eller føler fristelsen til synden som en begått eller fullbyrdet synd og samtidig har den oppriktige vilje ikke å synde eller ikke fornærme Gud ved synden, det er forståelig at et slikt menneske kan finne trøst og beroligelse ved tanken at mennesket ikke kan noe annet enn å synde, men at syndene - som han fremdeles føler tyngende på seg - av Gud blir tildekket for Jesu Kristi sonings skyld. Det er også forståelig at en som føler eller betrakter alt han gjør som synd, i hvert fall har vanskelig for å godta at Gud ved rettferdiggjørelsen skal slette ut synden og gi sjelen et nytt, overnaturlig liv. Det er lettere og faller mere naturlig for ham at synden visstnok blir i ham, men at Gud ved rettferdiggjørelsen ikke mer tilregner ham synden og tilregner ham Kristi rettferdighet. Det er en annen sak at det store, nye som Gud ved rettferdiggjørelsen for Jesu Kristi sonings og fortjenesters skyld gjør i menneskets sjel, på den måten ikke blir sett og ikke anerkjent, nemlig at synden blir utslettet og sjelen får et nytt, overnaturlig liv og blir delaktiggjort i Guds natur, - Vi leser skriftsteder som betegner det rettferdiggjorte menneske direkte som en ny skapning. Paulus skriver til efeserne (2, 15) at Kristus var kommet for å rive ned skilleveggen mellom hedningene og jødene ... "for at Han i seg selv kunne skape de to til ett nytt menneske". Og i brevet til galaterne (6, 15) sier han: "I Kristus gjelder hverken omskjæring eller forhud noe, men en ny skapning." Den høyeste og skjønneste karakteristikkk av det rettferdiggjorte menneske gir apostelen i sitt annet brev til korintierne (5, 17) : "Er en da blitt en ny skapning i Kristus, da er det slutt med det gamle. Se, alt er blitt nytt." Dette er skriftens ord, og vi kan ikke sette var menneskelige oppfatning - eller om vi vil: vår overbevisning - opp mot Guds ord; det har vi ikke rett til selv om denne oppfatning eller overbevisning for vårt vedkommende skulle være sa sterk at vi ikke kan tenke oss noe annet enn at den m å være riktig.

Den katolske lære om rettferdiggjørelsen har fått uttrykk i "Dekretet om rettferdiggjørelsen" som ble gitt på kirkeforsamlingen i Trient 1545-63). Den protestantiske kirke. og dogmehistoriker professor von Harnack sier om det i "Dogmengeschichte" III, s. 605: "Dekretet om rettferdiggjørelsen er i flere henseender utmerket utarbeidet; ja, man kan tvile på om reformasjonen ville ha utviklet seg, hvis dette dekret var blitt gitt f. eks. på Laterankonsilet (1512-17) og virkelig var gått over i kirkens kjøtt og blod." Hovedinnholdet av dekretet skal her gjengis for å forklare den katolske kirkes lære om rettferdiggjørelsen som altså etter prof. Harnack kanskje kunne ha hindret reformasjonens utvikling hvis man hadde hatt virkelig kjennskap til denne læren.

Hele læren om rettferdiggjørelsen kan fattes sammen i den hellige Augustins ord: "Den som har skapt deg uten din medvirkning, rettferdiggjør deg ikke uten din medvirkning." Det er Gud som rettferdiggjør mennesket, men ikke uten dets medvirkning. Adam og alle hans etterkommere kunne som følge av

arvesynden ikke selv gjøre noe for å bli frelst. Bare Gud kan frelse dem; derfor sendte Gud sin enbårne Sønn som mellommann og frelser. For menneskene er det nødvendig at de blir "gjenfødt" i Kristus og for hans fortjenesters skyld. Denne gjenfødselen skjer i det Nye testament ved dåpens sakrament. For barn (umyndige, som ikke har nadd fram til fornuftens bruk) er mottagelsen av dette sakrament nok. For de voksnes vedkommende må deres egen vilje være med, og den må vende seg bort fra synden og hen til Gud. Men den menneskelige vilje står her ikke for seg selv; for seg alene kan den ikke gjøre noe som er rettet på frelsen eller rettferdiggjørelsen. Den menneskelige viljes verk er her at den medvirker med Guds nåde som opplyser forstanden og tilskynder viljen.

Det er nåde og frihet som her virker sammen - Guds nåde og menneskets frie vilje, og begge er Guds gaver til mennesket. Ved sin (forutgående) nåde kaller Gud på mennesket, og tilskynder og hjelper det så til å kunne tro og til virkelig å tro. Mennesket kan på grunn av den frihet Gud har gitt dets vilje, så både nei og ja til Guds "kallen"; mennesket kan vise nåden fra seg eller medvirke med den. Går mennesket med på Guds nåde (for å være helt klart, skal det en gang til framheves at det er Gud som gjør dette mulig), så holder det ved denne troen fast og urokkelig for sant alt som Gud har åpenbart og lovet. Denne tro er altså mer enn tillit; den inneholder og omfatter mer enn tilliten om at Gud for Jesu Kristi skyld og av faderlig kjærlighet ikke mer vil tilregne mennesket synden. Troen omfatter alt som Gud har åpenbart og lovet og inneslutter derfor også troen på at Gud for Jesu Kristi sonings og fortjenesters skyld ved sin nåde og helt uforskyldt rettferdiggjør menneskets sjel. Denne tro er autoritetstro: mennesket tror fordi det er Gud som har åpenbart troens innhold og som har gitt sine løfter.

Men det er ikke "troen **alene**" som fører til rettferdiggjørelse. Det finnes ikke et eneste skriftsted som sier det. Visstnok var det bibeloversettelser - og de finnes vel fremdeles - som ved ordet "troen" hadde tilføyet ordet "alene"; men det var en uberettiget tilføyelse som ikke hadde noen hjemmel i Guds skrevne ord eller bibelen. Vi har mange skriftsteder som sier at troen er veien til livet: "Likesom Moses opphøyde ormen i ørkenen, slik skal menneskesønnen opphøyes, så hver den som tror på Ham ikke skal gå tapt men ha det evige liv" (Joh. 3, 14. 15). "Den som tror på Sønnen har det evige liv; men den som er vantrende overfor Sønnen, han skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham" (Joh. 3, 36). "Men skriften har innesluttet alt under synd, så løftet skulle bli gitt dem som tror, ved troen på Jesus Kristus" (Gal. 3, 22). "Fordi vi vet at mennesket ikke blir rettferdiggjort ved lovens gjerninger, men ved troen på Jesus Kristus, så tror vi også på Kristus Jesus, så vi kan bli rettferdiggjort ved troen på Kristus og ikke ved lovens gjerninger" (Gal. 2, 16).

Hvilken rolle og betydning må det etter disse skriftsteder tillegges troen? Er troen simpelthen veien til det nye liv? Et avgjørende svar kan ikke gis før vi har sett de andre skriftsteder hvor det også tales om veien til livet.

Det som i de ovenfor nevnte skriftsteder tilskrives troen, tillegges andre steder dåpen. Vi kjenner Jesu ord til Nikodemus (Joh. 3, 5) "Uten at noen blir født på nytt av vann og den Hellige And, kan han ikke komme inn i Guds rike." Etter brevet til Titus (3, 5) "frelste Han oss, ikke for de rettferdige gjerningers skyld som vi gjorde, men etter sin miskunn ved gjenfødingsbadet og fornyelsen ved den Hellige Ånd". I brevet til romerne (6, 3. 4) står det at en kristen ved dåpen dør med Kristus for å vandre i et nytt levnet: "Eller vet dere ikke at vi som er døpt til Jesus Kristus, er døpt til hans død? For vi er gravlagt med Ham i dåpen til døden, så vi skal vandre i et nytt levnet likesom Kristus er stått opp fra de døde ved Faderens herlighet." Men så står det i brevet til kolosserne (2, 12), hvor tanken fra romerbrevet blir gjentatt, at **troen** skal bevirke det som i brevet til romerne er sagt om dåpen: "... idet dere ble gravlagt med Ham i dåpen, og i Ham sto dere opp ved troen på kraft fra Gud som oppreiste Ham fra de døde."

Når vi tar de her siterte tekster, er det klart at både troen og dåpen står i sterk forbindelse med hverandre, og at begge er absolutt nødvendige betingelser for at et menneske skal få det nye liv.

Troen disponerer mennesket til "gjenfødselen" eller dåpen og ved dåpens sakrament får sjelen det nye liv; eller for å bruke andre uttrykk som inneholder det samme: ved dåpens sakrament blir mennesket helliggjort eller rettferdiggjort. "Den som tror og blir døpt, skal bli frelst" (Mark. 16, 16).

Den hellige skrift - både det gamle og det nye testament - har enda en hel del skriftsteder som viser at "troen alene" ikke er tilstrekkelig for å bli rettferdiggjort. Og vi må da ta hele den hellige skrift; vi kan ikke plukke ut bare et eller annet skriftsted - hvis det da virkelig er om å gjøre å lære å kjenne alt som Gud har åpenbart for menneskene. Det skal her bare siteres noen få av skriftstedene. Først et skriftens ord som bare nevner troen: "For vi holder for at mennesket blir rettferdiggjort ved troen, uten lovgjerninger" (Rom. 3, 28). - Her ble det i en oversettelse (selvfølgelig var den ikke fra katolsk side) tilføyet ordet "alene", som om bibelens tekst var "mennesket blir rettferdiggjort ved troen alene". Da oversetteren ble gjort oppmerksom på den gale oversettelsen, svarte han bl.a.: "Slik vil jeg det, slik befaler jeg det; viljen skal stå istedenfor fornuften." (Dette er en uttalelse som taler for seg selv, men ved den føres det ikke noe bevis for at tilføyelsen og oversettelsen "ved troen alene" er riktig og berettiget.) - Og så noen skriftsteder som ikke nevner troen, men peker på noe annet for å bli rettferdiggjort: "Herrens frykt utsletter synden; for den som er uten frykt, kan ikke bli rettferdiggjort" (Sirak 1, 27. 28). (Siraks bok er av protestantismen ikke anerkjent som Guds ord, men denne skjebne delte boken med Jakobs brev som til og med ble betegnet som "strå-epistel", men senere anerkjent som tilhørende bibelen). Salomons ordspråk (14, 27) : "Å frykte Herren er kilden til livet." I Joh. 3, 14: "Den som ikke elsker, blir i døden." Jak. 2, 14. "Hva nytter det, mine brødre, om en sier at han har troen, når han ikke har gjerninger? Kan vel troen frelse ham?" Vers 24: "Dere ser at mennesket rettferdiggjøres ved gjerninger og ikke ved troen alene."

Det er altså ikke "troen alene" som fører til rettferdiggjørelsen. På eller med troen følger frykten for Guds rettferdighet som straffer syndene, men også håpet på Guds barmhjertighet. Det følger også en begynnende kjærlighet og på grunn av den, hatet mot og avsky for synden og angeren over den, forbundet med forsettet om bedring.

Men troen og det som følger på eller med den **bevirker** ikke rettferdiggjørelsen. Troen er jo det som ved Guds nåde blir gjort fra menneskets side. Og mennesket eller det som mennesket gjør, kan ikke bevirke rettferdiggjørelsen som er Guds nådes sak. Troen disponerer sjelen til rettferdiggjørelsen. Men dette må ikke forstås som om mennesket ved troen fortjente rettferdiggjørelsens nådegave. Den kan ikke fortjenestenes av et menneske, den blir ene og alene og helt uforskyldt gitt for Jesu Kristi sonings og fortjenestenes skyld. *[Fortjenestens begrep og betydning skal bli behandlet i neste punkt.]* Ved rettferdiggjørelsen blir synden utslettet og sjelen satt i rettferdighetens stand; det er en positiv, indre helliggjørelse som Gud skjenker sjelen. Men disse to begrep, syndens utslettelse og sjelens helliggjørelse, må ikke skilles fra hverandre, som om helliggjørelsen ble bevirket etter at synden var utslettet. Begge disse begrep har en og samme formal-årsak: den helliggjørende nåde som Gud gir sjelen.

Det er allerede pekt på påstanden om at mennesket kan ha trosvisshet om sin egen rettferdiggjørelse, og at rettferdiggjørelsen skal være lik for alle og umistelig. - Den katolske tro støtter seg til bibelen når den sier at mennesket ikke kan ha den absolutte trosvisshet om **sin egen** rettferdiggjørelse. Ganske visst har en katolikk den urokkelige trosvisshet om den objektive rettferdiggjørelsen som alle mennesker fra Guds side skal bli gjort delaktige i for Jesu Kristi fortjenestenes skyld, men dermed har det enkelte menneske ikke **visshet** om sin egen rettferdiggjørelse. I Predikerens bok (9, 1.) heter det: "Mennesket vet ikke om det er verdig til kjærlighet eller til hat." Og den hellige Paulus sier i 1 Kor. 4, 4: "For vel vet jeg ikke selv om noen skyld, men dermed er jeg ikke rettferdiggjort; men den som dømmer meg, er Herren." Skjønt vi altså har trosvisshet om den objektive rettferdiggjørelse, så har vi ikke trosvisshet om vår egen rettferdiggjørelse. Etter Filip. 2, 12 skål vi "med frykt og beven arbeide på vår saliggjøring", men vi kan ha en moralsk visshet om vår rettferdiggjørelse. I brevet til romerne sier Paulus: "Ånden selv gir vår ånd det vitnesbyrd at vi er Guds barn" (9, 16). Dette Åndens indre vitnesbyrd gir oss den nevnte moralske visshet. Den er ikke den absolutte

trosvissnet fordi en feiltagelse fra var side ikke er umulig på grunn av vår menneskelige svakhet og skrøpeligket. Denne "usikkerhet" er en kraftfull impuls til av alle vare krefter å "arbeide på vår saliggjøring" eller m.a.o. å oppfylle Guds vilje. - Den **vesentlige** rettferdighet som Gud ved rettferdiggjørelsen bevirker i sjelen, er lik for alle sjeler, for den er den rettferdighet som Kristus har fortjent oss. Men rettferdighetsgraden er forskjellig for de enkelte sjelers vedkommende. Etter 1 Kor. 15, 41 er det ikke bare forskjell på saligheten for dem som står opp fra de døde, men etter Salomons ordspråk 4, 18 blir rettferdigheten sammenlignet med et lys "som blir klarere til det er høylys dag". - Rettferdigheten eller den helliggjørende nåde kan mistes ikke bare ved "bevisst vantro eller mangel på tillit", men den går tapt med hver svær synd.

[Synden består i skyldfylt og derfor straffverdig opptreden (i tanker, ord eller gjerninger) mot Gud og hans lov. Johannes betegner synden som lovbrudd (1 Joh. 3, 4). Guds evige lov viser seg også i naturens orden, i menneskets fornuft og i samvittigheten. Derfor er synden også en handling mot naturens orden, mot fornuften og mot samvittigheten. Den er misbruk av den frie vilje. Bibelen skjelner mellom synd og synd, mellom svære synder og mindre svære synder, som vi også kaller for henholdsvis dødssynder (de som berøver sjelen det overnaturlige liv) og tilgivelige synder. - "Tilgivelig" betyr her at de også kan bli tilgitt utenfor botens sakrament; uttrykket betyr altså ikke at dødssynderne ikke kan bli tilgitt. - Matt. 7, 3 sammenligner de forskjellige synder med flisen og bjelken, Matt. 23, 24 med myggen og kamelen. Hos Joh. 19, 11 gjør Jesus forskjell på synd og synd: "Derfor har den som overga meg til deg, større synd." Rom. 3, 32 taler om synder som "fortjener døden". 1 Joh. 5, 16, 17 skjelner mellom "synden som er til døden" og "synden som ikke er til døden". - Etter sin oppstandelse har Jesus Kristus gitt apostlene fullmakt til å tilgi synderne: "Fred være med dere. Likesom Faderen har sendt meg, så sender jeg også dere." Da han hadde sagt dette, åndet Han på dem og sa til dem: "Ta i mot den Hellige Ånd! Dersom dere tilgir noen synderne, er de tilgitt; dersom dere fastholder dem for noen, er de fastholdt" (Joh. 20, 21-23). Og apostelen Johannes sier i sitt første brev (1, 9): "Dersom vi bekjenner våre synder, er Han trofast og rettferdig, så Han forlater oss våre synder og renser oss fra all urettferdighet"]

Sjelen kan ikke eie rettferdigheten og samtidig befinne seg i tilstanden av en svær synd. Et menneske kan ikke på samme tid være "lysets barn" (Joh. 12, 36) og "djevleens barn og fiende av all rettferdighet" (Ap. gj. 13, 10). og profeten Esekiel sier: "Den rettferdige skal ikke kunne leve ved sin rettferdighet på den dag han synder. Når jeg sier om den rettferdige: Han skal visselige leve, og han setter sin lit til sin rettferdighet og gjør urett, da skal ingen av hans rettferdige gjerninger tilregnes ham, men for den uretts skyld som han har gjort, for den skal han dø" (cf. Esekiel 33, 12 og flg.). Den som ved synden har mistet rettferdigheten som sjelen ved dåpens sakrament er blitt gjort delaktig i, kan få den tilbake ved anger og botens sakrament som Jesus Kristus har innstiftet til syndernes forlatelse. Også for dette sakraments vedkommende er Jesu Kristi anordning og vilje det avgjørende; menneskenes meninger og oppfatninger kan ikke forandre en positiv anordning som Jesus Kristus har gitt, om disse meninger og oppfatninger nå skulle være mere forstandseller følelsesmessig betont.

10. Fortjeneste. Gode gjerninger.

Uttrykkene "fortjene seg himmelen, fortjene seg Guds velvilje" o.fl. er ofte blitt og blir fremdeles misforstått av mange som ikke kjenner den katolske tros lære. I det følgende er det tale om overnaturlig fortjeneste. Fortjeneste i ordets egentlige forstand er en ytelse til beste for en annen som gir krav på lønn. En slik fortjeneste kan mennesket av seg selv ikke "prestere". Mennesket har ikke krav på nåden og kan heller ikke fortjene den. Dette er den katolske kirkes uttrykkelige lære som har fått form av en trossetning. - Det kan også tilkomme en ytelse en viss lønn etter rimelighet; her er det da tale om en kvasi-fortjeneste. Mennesket har heller ikke krav på nåden og kan heller ikke fortjene den på grunn av en kvasi-fortjeneste. Også dette lærer den katolske kirke i form av en trossetning. Selve begrepet "nåde" sier jo at den er en gave som blir gitt helt uforskyldt; den blir av Gud gitt ene og alene for Jesu Kristi fortjenesters skyld. Men "lønn for gode gjerningers skyld" er et bibelsk begrep. Etter saligprisningene i bergprekenen som betyr Jesu program for

menneskene, sier Jesus: "Gled og fryd dere, for deres **lønn** er stor i himmelen" (Matt. 5, 12). Cf. også Matt. 19, 29; 24, 45 og flg.; 25, 34 og flg. At det her ikke er tale om "gjerningenes rettferdighet", framgår av det som er blitt sagt om rettferdiggjørelsen. Jesus dømmer nokså skarpt fariseernes "gjerningenes rettferdighet". Det er ikke de ytre gjerninger som sådanne som får lønn, men de gode gjerninger som blir gjort ved nåden - den rettferdiges gode gjerninger er jo også Guds gaver - og av kjærlighet til Gud og som er frukter av den levende tro. Denne tankegangen er også helt bibelsk. Paulus sier (Rom. 2, 6 og 7): "Han vil gjengjelde hver og en etter hans gjerninger, med evig liv dem som holder ved i god gjerning og søker etter herlighet og ære og uforgjengeligheit." Og i 1 Kor. 3, 8 heter det: "Hver især skal få sin egen lønn etter sitt arbeide." Cf. Kol. 3, 23 og 24; Hebr. 6, 10; Hebr. 10, 35 osv.

Man må også være klar over at fortjenesten - som den blir forstått her - er helt og holdent avhengig av Guds anordning; vi får den bare fordi Gud i sin nåde har lovet det og fordi det er så viktig, skal det en gang til gjentas - for Jesu Kristi fortjenesters skyld og under den forutsetning at våre gjerninger er slik og blir gjort slik som Gud vil de skal være og bli gjort. Den Hellige skrift lærer nemlig for det første at mennesket av seg selv ikke er i stand til å fortjene noe hos Gud. Hos Lukas 17, 10 heter det: "Slik skal også dere si når dere har gjort alt det dere har fått befaling til: vi er unyttige tjenere; vi har gjort det vi var skyldige å gjøre." For det annet lærer bibelen at Gud har lovet oss lønn for gode gjerninger. Foruten de skriftsteder som allerede er anført ovenfor, skal det her enda nevnes: "Øv deg i gudsfrykt... Gudsfrykt er nyttig til alle ting, for den har løfte for det liv som er nå, og for det som kommer" (1 Tim. 4, 7 og 8). "Salig den mann som står fast når han blir fristet; for når han er blitt prøvd, skal han få livets krone, som Gud har lovd den som elsker Ham" (Jak. 1, 12).

Den som vil forstå denne læren om de gode gjerninger, må innse at det aldeles ikke blir lært at Gud blir menneskets skyldner. For det første beror fortjenesten på Guds anordning: Gud har lovet å belønne de gode gjerninger; han blir ikke menneskets skyldner, men Han skylder seg selv å holde det Han har lovet. For det annet er det her ikke tale om fortjeneste i ordets egentlige forstand, men om kvasi-fortjenesten; den viser Guds barmhjertighet og kjærlighet i et særlig strålende lys. Og denne læren fører ikke til "gjerningenes rettferdighet", men sier tvert imot at de ytre gjerninger i seg selv ikke har noen verdi, og at det avgjørende er Guds nåde som å It beror på. Gjeringene blir gjort i kraft av Guds nåde, i lydighet mot Gud og av kjærlighet til Ham.

11. Avslutning.

Det som i det forutgående er sagt om katolisismens vesen, er ment som en oversikt over det som idemessig sett ligger til grunn for den katolske kirkes troslære og dermed også for dens livssyn uten at denne oversikt gjør krav på å være uttømmende og altomfattende. Det er viktig å legge merke til at det "idemessige" ikke er noe som menneskene har arbeidet seg fram til, at det altså ikke er menneskelig "konstruksjon", men at dette "idemessige" etter katolsk syn er Jesu Kristi lære og anordning. For å gjøre dette klart er det i stor utstrekning anført bibelens ord. Det avgjørende er at Jesus Kristus er den annen person i guddommen, "Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av den sanne Gud, av samme vesen som Faderen". Det Han har sagt, kan bare være sant, for Han er "Sannheten". Det Han har anordnet, er forpliktende for oss mennesker hvis Høyeste Herre Jesus Kristus er. Vi må gå den veien Han har bestemt for oss, og Han er "Veien". Følger vi Ham, så blir vi delaktiggjort i det guddommelige liv og får "livets krone". Han er "Livet".

Ofte er det i frihetens og ikke sjeldent også i sannhetens navn blitt reist både protest og anklage mot kristendommen, og protesten og anklagen mot den katolske kirke og katolisismen kom både fra ikke-kristne og kristne mennesker som står utenfor den katolske kirke. Skjønt tallet på dem som betrakter katolisismen på den ene side som den religion som appellerer til følelseslivet og på den annen side som en blanding av magi, overtro og herskesyke, blir mindre og mindre, så finnes det enda mange som ikke bedømmer eller ikke kan bedømme katolisismen og den katolske kirkes lære objektivt. Vi er ikke imot kritikken som sådan, hverken

fra utenforstående eller katolikkens side. Den objektive, saklige kritikk innebærer oppbyggende krefter, den skaper klarhet og fører til bedring om da en forbedring skulle være nødvendig eller ønskelig. Men man må da innse at Guds positive anordninger og her især grunnformen, forfatningen og oppdraget Jesus Kristus har gitt sin kirke, er indiskutable. Guds anordninger må vi mennesker bøye oss for; det er en følge av selve gudsbegrepet. En annen sak er det - og det kan føres diskusjon om - om Gud har gitt bestemte anordninger og hva som er innholdet av dem. For en katolikk står det fast at Gud har gitt de anordninger som er omtalt i de foranstående punkter, og innholdet av disse anordninger er det heller ikke noen tvil om hos ham. Det som er sagt i punkt 5, 6 og især 7, gir ham visshet om at hans kirke forkynner sannheten i Jesu Kristi oppdrag og under den Hellige Ånds veiledning. I de skriftsteder som er nevnt i de forskjellige punkter, finner han en bekreftelse for sitt standpunkt.

Det skal også framheves at den katolske kirke ikke bestrider retten og plikten til personlig og vitenskapelig forskning. Kirkens mange og mangeartede vitenskapelige institusjoner, hvor også en hel del ikke-katolske vitenskapsmenn er med i forskningsarbeidene, er bevis for det.

Grunnformen, forfatningen og oppdraget i hele dets utstrekning som Jesus Kristus har gitt sin kirke, er det guddommelige element i kirken. Dette er uforanderlig og ligger utenfor alle tidshistoriske omskiftninger og forandringer og er den katolske (= altomfattende) idé som Jesus Kristus har fastlagt for sin kirke. I samme grad som det blir forandret, fjerner man seg fra sannheten, i det hele tatt fra det guddommelige i den av Jesus Kristus innstiftede kirke og dermed også fra Jesu Kristi kirke. (Jesus Kristus har bare innstiftet en kirke). Allerede en eneste fravikelse fra det guddommelige er uberettiget og uriktig; den vil føre uhyre og ofte - som historien viser - uoverskuelige konsekvenser med seg, og den er i prinsippet fravikelse eller anerkjennelse av muligheten for fravikelsen fra det guddommelige, fra objektiviteten og sannheten i sin helhet.

Foruten det guddommelige har Jesu Kristi kirke også et menneskelig element, og det er skrøpelig som alt annet som er menneskelig. Man behøver bare å lese i det nye testaments bøker for å oppdage at skrøpeligheten som vesensnødvendig er forbundet med det menneskelige element, har gitt seg utslag allerede i urkirken. Det er heller ikke vanskelig i kirkens historie å oppdage dype skygger ved siden av strålende lys. Denne tragikken er og vil bli en følge av spenningen mellom idealet og virkeligheten, mellom det guddommelige og det menneskelige element. Bare det guddommelige er fullkomment, det ligger i det menneskeliges vesen at det er ufullkomment. Dette er ikke unnskyldning, men en forklaring. Kirken har av Jesus bare fått forsikring om at den ikke kan ta feil vedrørende tros- og morallæren (cf. punkt 7), men den har aldeles ikke noe løfte om at dens medlemmer - om de nå står i ledende stillinger eller ikke - er uten feil og heller ikke at alle dens avgjørelser og embetshandlinger skal være den absolutt riktige eller beste måten å handle på. Kirken og kirkens medlemmer er seg dette bevisst. En del av kirkens motstandere triumferer over de feil som på grunn av det menneskelige elements skrøpelighet faktisk har forekommet. Katolikkene selv lider i sitt indre under disse feil og sørger over dem sammen med kirken, deres åndelige mor, og de ser den store oppgaven og det store ansvaret som hver av dem har for ved Guds nåde og hjelp å gjøre alt at virkeligheten mer og mer bringes i overensstemmelse med idealet. Men en katolikk vet også at den kirken han tilhører, til tross for de skrøpeligheter og feil som er en følge av det menneskelige element, aldri har forandret noe ved det guddommelige element; han vet at hans kirke har bevart grunnformen, forfatningen og oppdraget som Jesus Kristus har gitt deri; han vet at det guddommelige i hans kirke er uforandret det samme, i dag som i urkirken, det samme som ned gjennom århundrene, det samme som i det 10. århundre da Norge ble kristnet gjennom den katolske tro, det samme som i de århundre da Norge i den "katolske tid" opplevet sin storhetstid, det samme som etter at den store splittelse i kristendommen kom i det 16. århundre og som har en ikke liten andel i kristendommens tragikk.

[For Norges vedkommende kan det ikke sies at det norske folk ble splittet da reformasjonen ble innført ved kongebud. For folkets vedkommende kom denne splittelse meget senere. Folket forble enda lenge katolsk, selv om de katolske biskoper ble avsatt og superintendenter kom i stedet, og skjønt "den politisk-

økonomiske reformasjon på det nærmeste var avsluttet i 1539". - "Stormengden av folket i Norge hadde respekt for, ja nært hengivenhet for den katolske kirke og ønsket ikke noe brudd med den." - "Like vanskelig er det å si når den lutherske lære går over fra å være kongelig autoriserte formler til å bli en personlig tilegnet trosform, med andre ord når protestantismen avløser katolisismen hos folket i Norge. Det er en langvarig prosess, Som sannsynligvis trengte hele det 17. årh. for å fullbyrdes". (Sitatene er tatt fra: Det norske folks liv og historie gjennom tidene; H. Aschehoug & Co., Oslo 1935, bd. IV, s. 130, 148, 156).

Saklig og objektivt innstilt kritikk er til det gode, men den kan bare føres når man virkelig har full kjennskap til det man kritiserer. I samme utstrekning som man har et vrangbilde av og vrangforestillinger om en sak eller en lære man kritiserer, må også kritikken bli vrang. Meget ville være vunnet om man ved kritikken - kritikk ikke for kritikken, men for sannhetens skyld og i sannhetens navn gikk ut fra de faktiske saksforhold og den virkelige lære motstanderen (eller den som skal kritiseres) forkynner, og går inn for og ikke bygget sin kritikk på det man har hørt eller lest, eller personlig trodd om saksforholdene og læren.

Og når man protesterer mot kristendommen eller mot katolisismen i frihetens navn, så er den viktigste betingelse at selve frihetsbegrepet er riktig. Frihet er ikke det samme som vilkårlighet. Den menneskelige frihet er heller ikke absolutt, den er begrenset i flere henseender, og dens øverste og siste norm er den absolutte friheten som er forankret i Gud. Denne absolutte frihet, som altså er norm for vår relative frihet, er helt uavhengig av oss og uavhengig av det standpunkt eller den innstilling vi tar til den, og den er norm for vår frihet. Hvis vi vil handle - i ordets videste forstand - riktig, så må vi erkjenne og respektere denne norm når vi gjør bruk av vår frihet. Men vi kan selvfølgelig velge fritt om vi vil underordne vår relative frihet den absolutte frihet som ligger utenfor oss og som ikke bare er forankret i Gud, men som er Gud. Nekter vi å underordne vår frihet Gud, så misbruker vi vår frihet; vi forflytter da den for oss gjeldende norm inn i oss selv, og dermed opphever vi selve normens begrep, for dette begrep inneholder jo at det som vi må rette oss etter, ikke ligger i oss selv, men utenfor oss, det står over oss. Forflytter vi normen inn i oss selv, så er den ikke mer absolutt, men subjektiv og dermed prisgitt vilkårligheten. - En fastlagt lære som vi mennesker skal rette oss etter, skal ikke være menneskeverdig? Det er her tale om den religiøse læren som Gud har gitt oss ved sin åpenbaring. Det er altså ikke mennesker men Gud som har fastlagt den læren det her er tale om! - Og når en fastlagt lære som menneskene skal rette seg etter, blir betegnet som ikke menneskeverdig, hva da med læren om den menneskelige frihet? Er det da logisk riktig å hevde at denne fastlagte læren er menneskeverdig? Og skulle da Gud ikke ha regnet med menneskets natur da Han ga sin åpenbaring hvor den religiøse læren det her er tale om er fastlagt? En slik påstand eller antakelse ville ikke bare bære usannsynlighetens preg, men ville også være i strid med selve gudsbegrepet. Det ligger i menneskets natur at dets frihet er relativ. - La vår frihet igjen bli det den i virkeligheten er! La oss igjen se den med positivt og ikke så meget med negativt fortegn; la frihetsbegrepet igjen mere innebære at vi sier "ja" - ja" og ikke "nei" til den gudgitte orden, "ja" og ikke "nei" til Guds vilje og anordninger, "ja" og ikke "nei" til vår sanne, gudgitte, menneskelige natur. Det negative og protesterende mot sannheten er destruktivt, det positive bygger opp og gir sann framgang. "Sannheten skal gjøre dere fri", sier Jesus Kristus.